

חולין דף פ"ח

הגמרא ממשיכה לדון בשיעור דם המת שמטמא. ומביאה ששנינו בברייתא, כל נוזל מן מת, כגון: דמעת עינו וחלב אשה טהורים, חוץ מדמו. וכל זמן שמראהו אדום מטמאין באהל. שואלת הגמרא, והרי שנינו במשנה בטבול יום, משקין היוצאים מטבול יום דינם כמשקין שנוגע בהן שפוסלים אבל אינם מטמאים. ושאר כל הטמאין, בין קלין בין חמורין, משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן. ודינם שנהיים ראשון לטומאה. חוץ משלשה משקים שכשיוצאים מהזב דינם כאב הטומאה, והם: זובו, ורוקו, ומימי רגליו, ושכבת זרעו של כל אדם⁵⁵². ולכאורה כוונת הברייתא במה שאמרה שמשקים של טמאים 'קלין' למשקי שרץ זב, ו'חמורין' משקים של מת. ומכאן שהם טמאים? עונה הגמרא, הכוונה ב'קלין' למשקי שרץ, ו'חמורין' למשקי זב. אבל משקה המת טהורים, חוץ מדמו.

שואלת הגמרא, מדוע בזב גזרו חכמים שמשקים שלו יטמאו כתחילה, ובמת לא גזרו? עונה הגמרא, בזב גזרו, כיון שאנשים לא בדלים ממנו⁵⁵³. ובמת לא גזרו, שבדלים ממנו ממילא.

תנו רבנן, נאמר: "וכסהו בעפר", מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות. אמר רבי יהודה, אימתי? בזמן שאין שם דם אלא הוא, אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות. ומביאה הגמרא שבברייתא אחרת שנינו, נאמר: "שפך את דמו וכסהו בעפר" מלמד שכל דמו חייב לכסות. מכאן אמרו: דם הניתז ושעל אגפיים שדבק בכותלי בית השחיטה, חייב לכסות. אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא פטרו בדם הניתז אלא כשלא כסה דם הנפש, אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות⁵⁵⁴. ומבארת הגמרא, שלחכמים הכתוב "דמו" משמע כל דמו. לרבי יהודה משמע אפילו

552 שלמדים מהכתוב: 'וכי ירוק הזב' מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד, ואחר כך יוצא – אף כל שהוא מתעגל ויוצא; ומשקין אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה, לפי שאינם מתעגלים ויוצאין כרוק, ואלו הן: דמעת עינו, דם מגפתו, וחלב האשה. רש"י.

553 לפי שהוא חי. ועוד, שאינו ניכר לכל. רש"י.

554 ושלש מחלוקות הם: לרבנן כולו צריך כסוי, לרבי יהודה אפילו דם הנפש לא צריך אלא מקצתו, כדקתני ד'דם הניתז פטור מלכסות' – ואפילו הוא דם הנפש, ובלבד שיהא שם דם אחר; ולרבן שמעון בן גמליאל דם הנפש כולו צריך כסוי. רש"י.

מקצת דמו. ולרבן שמעון בן גמליאל דווקא דמו המיוחד.

משנה

במה מכסין ובמה אין מכסין? מכסין בזבל הדק, ובחול הדק, בסיד, ובחרסית שהיא שחיקת חרסים, ובלבנה ובמגופה שעל פי חבית שכתשן. אבל אין מכסין לא בזבל הגס, ולא בחול הגס, ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן. ולא יכפה עליו את הכלי. כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל: דבר שמגדל בו צמחים מכסין בו, ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו.

גמרא

חול הגס וחול הדק וחול שביניהם אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, 'חול הדק' שכשר לכיסוי, הוא כל שאין היוצר צריך לכתשו. ויש ששנו כן על הסיפא, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, 'חול הגס' הפסול כל שהיוצר צריך לכתשו. והיוצא להלכה ממחלוקת הלשונות, לגבי חול שלא צריך פריכה בכלי ויכול לפרכו ביד. ללשון הראשון כשר כיון שגם זה בכלל אינו צריך. וללשון השני, כיון שכל שצריך לכותשו אסור, גם זה בכלל 'חול הגס' ואסור.

מרבין כל עפר שיכול לגדל צמחים תנו רבנן, נאמר: "וכסהו בעפר" יכול יכסנו באבנים או יכפה עליו את הכלי? לכך נאמר:

"בעפר". ואין לי אלא עפר, מנין לרבות זבל הדק וחול הדק ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת פשתן דקה⁵⁵⁵ ונסורת של חרשין דקה מעצים, וסיד, וחרסית, לבנה ומגופה שכתשן? לכך נאמר: "וכסהו". יכול שאני מרבה אף זבל הגס, וחול הגס, ושחיקת כלי מתכות, ולבנה ומגופה שלא כתשן, וקמח, וסובין, ומורסן שהוא קליפה היוצאת כשכותשים במכתשת? לכך נאמר: "בעפר". ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו? אחר שכתב לך שני מקראות, אחד לרבות ואחד למעט, מעתה ניתן לומר שמרבים את אלו שהן כמין עפר שמגדלים בו צמחים, ומוציא אני את אלו שאינם מין עפר.

שואלת הגמרא, ואולי נדרוש בכלל ופרט, "וכסהו" כלל "עפר" פרט אין בכלל אלא מה שבפרט, רק עפר ולא שום דבר אחר? אמר רב מרי,

אין לדרוש כן, שהרי זה 'כלל הצריך לפרט', דהיינו שלולי המילה "עפר" היה מקום לפרש שיוכל לכסותו אף בכלי, וכיון שהיו חייבים לכתוב את הפרט כדי שנבין את הכלל שהכסוי בדבר המתערב ונבלע בו, אין דנין אותו בכלל ופרט.

המהלך במדבר או בספינה ואין לו עפר לכסות
דרש רב נחמן בר רב חסדא, אין מכסים
אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח, ללמד שאין

מכסים בעפר ארץ מליחה. אמר רבא, דבר זה הוא בור ואינו עיקר. שאל
רב נחמן בר יצחק את רבא, מדוע אין ללמוד ממנו הרי שנינו בברייתא,
היה מהלך במדבר מקום ציה שאינו מצמיח ואין לו עפר לכסות, שוחק
דינר זהב ומכסה. היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות, שורף טליתו
ומכסה. שואלת הגמרא, מובן שיכול לשורף טליתו ולכסות, שכן מצינו
בפרה אדומה שאֵפֶר נקרא עֶפֶר, שנאמר: "מעפר שריפת החטאת".
ומניין שדינר זהב נקרא עפר? אמר רבי זירא, נאמר: "ועפרות זהב לו".

